

Mi smo dečki

1.

Ako se stranac zatekne u Zagrebu, “metropoli” novopečene evropske države Hrvatske, a osobito ako se zatekne subotom prijepodne, ostaće zatečen prizorom koji će prije pribrojiti kakvom dalekoistočnom nego evropskome gradu. Glavni zagrebački trg subotom prijepodne prepun je muškaraca. Muškarci stoje, puše, razgovaraju, važno šetkaju gore-dolje, osmjehuju se jedan drugom, uzajamno se tapšaju, mlađi se srdačno gurkaju, svi tapkaju poput jata pingvina. Ako stranac usmjeri pogled prema jednom uglu, vidjet će stepenice koje vode prema platou. To je Dolac, zagrebačka gradska tržnica. Stepenicama se uspinju i silaze žene ozbiljnih lica noseći u rukama plastične vrećice s namirnicama. To su Zagrepčanke, stanovnice nove evropske “metropole”, koje žure kući da skuhaju subotnji ručak.

2.

Ova slika spada u tipičan jugo-imaginarij, i posve je svejedno je li vezana uz zagrebačku, beogradsku, gradsku ili provincijsku, “zapadnu” ili “istočnu” sredinu. Ona je tako opća i tako *prirodna* da je za vrijeme nastave seksualnog odgoja u osnovnoj školi (dakako, za vrijeme komunizma; danas se u školi uči vjeronauk) jedna učiteljica ostala zatečena pitanjem. Dok je učiteljica pokazivala crteže golog ženskog i golog muškog tijela objašnjavajući spolne razlike, jedno ju je dijete prekinulo zabrinutim pitanjem.

– A gdje su mami vrećice?

Vrećica s namirnicama u maminoj ruci bila je za dijete relevantna spolna razlika.

3.

Homo balcanicus, jugo-muškarac ne postoji u jednini. On se rijetko kada pojavljuje kao usamljeni primjerak, osoba, individua, on je načešće – grupa muškaraca. Muški stanovnik južnoslavenskih krajeva se u grupi odgaja, u grupi raste, u grupi živi. Muška grupa je njegov prirodan okoliš, bez nje lipše kao riba na suhom. *Mi smo dečki, što pijemo stoječki*, glasi refren jedne popularne zagrebačke gradske pjesme. Jugo-muškarci šeću kroz život mentalno držeći jedan drugoga za ruke. I zato suvremeni zagovornici maskulinizma u svojoj potrazi za izgubljenim muškim identitetom ne bi trebali putovati na Novu Gvineju. Prekaljeni muški identitet im je tu, pod nosom.

4.

U imaginariju jugo-muškarca jedno od važnih mjesta pripada ženi. *Imageu* žene nisu naškodile ni političke promjene koje je sa sobom donio Drugi svjetski rat (gdje su žene, mahom obrazovane ravnopravno s muškarcima sudjelovale u partizanskom pokretu), ni gotovo pedesetogodišnja praksa socijalizma (koja je zakonski barem izjednačila prava muškaraca i žena), ni dominantna zastupljenost žena u pojedinim djelatnostima (obrazovanje, medicina), ni njihova prisutnost u javnom životu (novinarstvu, sveučilištima, umjetnosti), ni pojava feminizma, ni tzv. demokratske promjene, niti pak novi rat. Žena u tom muškom imaginariju ima stabilni status – nižeg bića.

5.

Ženin status čvrsto je markiran jezikom. Kolokvijalni sinonim za ženu (s dugom tradicijom i raširenom uporabom) je *pička*. U jednako širokoj uporabi je i riječ *pizda*. I dok *pizde* mogu biti i muškarci – riječ je, naime, o slabu, pokvarenu, nepouzdanom čovjeku (muškarcu, dakle, koji se ponaša kao žena!) – *pičke* su mahom žene. Ovi su kolokvijalizmi tako rašireni i česti da su izgubili uvredljivo značenje; često ih, uostalom, upotrebljavaju i same žene.

Pisac i jugo-muškarac Milorad Pavić u intervjuu za “Village Voice” na pitanje novinara što je za

njega demokracija, odgovara: *Demokracija je pičkin dim!* Kako novinar nije razumio o čemu se radi, Pavić na mucavom engleskom hrabro ponavlja:

– ...*A smoke of the cunt!*

A *pičkin dim* je u hrvatskom i srpskom jeziku najraširenija fraza za NIŠTA, za nepostojeću stvar. Kada ljudi koji se sporazumijevaju na tim jezicima žele za neku stvar reći da je posve bezvrijedna, upotrijebit će poetsku sliku ženskog spolnog organa iz kojeg se dimi.

Kada nekome opasno prijeti, balkanski muškarac će se ponovo prisjetiti ženskog spola (*Dobit ćeš po pički!*); kada želi objasniti da je netko šutio kao zaliven, reći će: *Šutio je kao pička*; kada se pak želi pohvaliti da je nekoga pretukao, reći će: *Prebio sam ga kao pičku!*

6.

Riznica znamenitog balkanskog humora (pritom etničke, nacionalne, kulturne i religijske razlike igraju malu ulogu) učvršćuje se ponavljanjem viceva do pripovjedačeva i slušaočeva iscrpljenja. Prepričavanje viceva će stranac prije protumačiti kao oblik perverzije koja ima stručan naziv koprofalija. Žena u tim vicevima ima istu skučenu i nemaštovitu ulogu: ulogu vlastita spolnog organa.

7.

Ako naš stranac zaluta na periferiju ili u kakvu provinciju neće mu promaći detalj: brojni plakati pjevačica i pjevača zabavne i narodne glazbe. Jugo-muškarci kao da jedva čekaju pojavu svježeg plakata. Kao zakleti *homo deflorans* jugo-muškarac neće odoljeti intervenciji u prostoru. Već ujutro će žensko lice biti napadnuto gomilama crteža penisa, nagrđeno brkovima i prostačkim primjedbama. Prvo što će promatrač zamijetiti bit će neskriveno samozadovoljstvo penetrirajuće muške ruke.

8.

Ako našem zamišljenom strancu pokažemo desetak filmova jugoslavenske kinematografije, iz gomile kadrova izdvojiti će se kruti *image* jugo-žene. Jugoslavenske filmove snimali su muški režiseri i godinama tupo učvršćivali jedan te isti ženski lik. Gledan iz te perspektive jugoslavenski film duboka je i poražavajuća istina o predodžbi koju jugo-muškarac ima o ženi. Žene su u tim filmovima grubo silovane (omiljeni kadar: ženska dojka poklopljena dlakavom muškom rukom), pljuskane (omiljeni kadar: muška ruka na ženskom obrazu), prebijane, maltretirane na različite načine. Staromodni opozicijski par – *svetica i kurva* – u domaćoj verziji bit će često zamijenjen staromodnijim: *majka i kurva*. Između “stare majke” i “mlade kurve”, s beznačajnim odklonima i podvarijantama, učvršćivao se godinama sistem muških stereotipa.

9.

Stranac, kojem smo prethodno prikazali malu retrospektivu jugoslavenskog filma, a nakon toga dokumentarne snimke o ženama silovanim u ovom ratu, ostat će, pretpostavljamo zbunjen. I makoliko se mjesni muškarci upinjali da našem strancu dokažu kakav su strašan seksualni teror vršili nad “našim ženama” Srbi, stranac će zbiljska silovanja prije pribrojiti općem tretmanu žene na Balkanu, pooštrenom u ratnim prilikama.

Na jugo-prostoru silovanje nikad nije bilo smatrano ozbiljnim kriminalnim aktom. Silovatelji su, ako su bili prijavljeni i privedeni na sud, a to se događalo rijetko, dobili po koji mjesec zatvora i na tome se slučaj završavao.

Iz takve životne prakse nikao je popularno-anegdotski savjet ženama: *Ako vas već siluju, najbolje je da se opustite i nastojite uživati*. Taj anegdotski savjet najčešće veselo prepričavaju muškarci i s tupom rezignacijom slušaju – žene.

10.

Kada balkanski mladi mužjak želi svome muškom krdu (a to često čini) objasniti kako je sinoć s

nekom djevojkom vodio ljubav, on će reći:

– Izjeb'o sam je do smrti!

11.

Našeg stranca mogli bismo upoznati s antologijskim stranicama jugoslavenskih književnosti, koje su nerijetko udžbenički primjeri mizoginije. Mogli bismo našeg stranca upoznati s popularnom kulturom, s novinama, nadalje sa statističkim podacima. Mogli bismo ga provesti po svakojakim institucijama, po redakcijama, mogli bismo ga natjerati da gleda televizijski program, da posjeti izdavačke kuće... Naš će stranac svugdje vidjeti isti prizor: toplo, srdačno, muško zajedništvo i žensku sjenu u kakvom kutu, šutljivu sekretaricu, šutljivu čistačicu, šutljivu pratiteljicu bučnog jugo-mužjaka. A mjesta gdje će sretati samo žene bit će – dječji vrtići. Dodajmo slici i dječaćića ovlaženih hlača koji se dere: *Mamaaaa!... Vidi što sam napravioo!* Ne zato što bi mali dodatak bio nužno istinit, nego zato što nam treba radi jedne druge istine.

12.

Zašto smo u priču ubacili zamišljena, idealna stranca? Muški i ženski stanovnici južnoslavenskih krajeva saživjeli su se tokom godina sa svojim kulturnim okolišem, sa svojom svakidašnjicom, sa svojim nepisanim pravilima, da, čini se, više nisu u stanju registrirati abnormalnosti.

– Tvoja je dužnost da pišeš o silovanjima koja su vršili Srbi nad tvojim “sestrama”, Muslimankama i Hrvatima – rekao je nedavno moj kolega, pisac, naglasivši riječ *dužnost*.

– Nisu li silovanja vršila tvoja “braća”? – upitala sam.

Kolega je zapanjen zinuo. Ta jednostavna misao ne bi mu nikada samom pala na pamet. Mislim da je i nadalje ipak uvjeren da je to moja dužnost, jer silovanje, dovruga, ipak spada u... one *ženske stvari*.

13.

Razgovarajući s jugo-muškarima prije rata, naš bi stranac ostao zapanjen strašću s kojom su jugo-muškarci razgovarali o dvije teme. Muškarci su u razgovorima neobično rado prepričavali zgrade iz vojske, pa čak i ako su bile desetogodišnje davnosti. Druga omiljena tema bile su seksualne zgrade u kojima su jugo-muškarci rado preuveličavali vlastitu seksualnu moć i šalili se na račun seksualne nemoći onih drugih, “šonja”. U toj muškoj jugo-mitologiji postojao je i zadržao se “veseli” mit kako Hrvati, eto, ne *mog*u, kao što *mog*u Srbi. Srpski jugo-muškarci nalazili su potvrdu za svoje teze (da su Hrvati “šonje”, dakle) u jeziku, odnosno u hrvatskim sinonimima za riječ *penis*. MUŠKA KLAPA (vojska, sport, kavana, radno mjesto i t.sl.) i SEKS, eto, dvaju prioritarnih punktova iz života jugo-muškarca.

Rat je samo aktivirao ono što je u muškom imaginariju oduvijek postojalo. Vicevi i zgrade na račun vojske (one bivše) ustupili su mjesto ratnom junaštvu, iskušavanju hrabrosti, a priče o nepobjedivosti na polju kreveta preselile su se na polje fronte. Ratništvo i seks bogato su se isprepleli. Slabići će biti nazivani *pederima* (*peder* je ratnički sinonim za kukavicu). “Hrvatski vjesnik”, ustaške provincijske novine, vrve homoseksualnim pornografskim karikaturama u kojima su *peder*i, dakako, Srbi. Identičan ratničko-pornografski muški sleng u optičaju je na svim zaraćenim stranama. Tradicionalističku ratničko-pornografsku retoriku potvrđuju nazivi oružja (često ženska imena), ratne fotografije (ratnika s puškom, vojnika koji grle topovsku cijev), ratnička subkultura (stripovi, “literatura”, šale, humor, “ratnička publicistika”). Ratna propaganda češće prikazuje rat kao privlačnu i uzbudljivu mušku avanturu, rjeđe kao svetu, asketsku borbu za domovinu. *Rat je pucanje i tucanje, karanje i ubijanje*, navodna je izjava nekog povratnika s fronte.

14.

U muškom ratničkom pojmovlju postoji dakako i domovina. Domovina je, kao i uvijek, ženskog roda: na apstraktnoj razini ona je majka (domovina-mati), a na praktičnoj velika banka za pranje svakovrsnog “prljavog novca”, kao u svakom ratu, uostalom.

Prašnjava i zastarjela rodoljubna retorika i dalje dokazuje svoju djelotvornost. Nitko nije ispisao toliko staromodnih rodoljubnih pjesama kao suvremeni pjesnici sviju zaraćenih strana. Domovina je (*Ti si ljubav moja, Hrvatska moja sveta*, glasi jedan hrvatski stih) i dalje napaćena majka, bogorodica, djeвица, koju su “krvoloci” (tuđi muškarci!) obješčastili, natopili krvlju, i tako dalje, i tome slično. A domovina, dakako, prašta sve i svima. *Mamaaaa, vidi što sam napraviooo!* I, gle, domovina se blago smiješi, uzima našeg dječaka u krilo i buci-buc i gili-gili...

15.

Mati je apstraktna, dijete (čas otac, čas sin) konkretno. Kad je srpski *vožd*, Slobodan Milošević, u nekom intervjuu izjavio da njegova žena slabo kuha, već drugi dan javilo se nekih dvjestotinjak žena s ponudom da mu kuhaju one.

16.

Kada bi mi netko dao priliku da biram strašne prizore 20. stoljeća u užu izbor svakako bi ušla televizijska snimka jedne od sjednica srpske (krunje jugoslovenske) skupštine. U skupštini su sjedili muškarci: ostariji, odeblji, najčešće podbulih lica, najčešće zadrigli, svi malo zapušteni, oznojeni, s olabavljenim kravatama i poluraskopčanim košuljama. U jednom trenutku taj koji je stajao za govornicom učinio je NEPODOPŠTINU bacivši zgužvani papirić na drugoga, tog koji je sjedio u publici. Nevidljivi magnet privukao je lica prema kameri. Desetine muških lica gledale su u kameru i – cerekale se. Lica nisu mogla *ne znati* da njihovi vojnici mjesecima ruše Sarajevo, da siluju, ubijaju, pale, nisu mogla *ne znati* da je s njihovim blagoslovom rušena Hrvatska i Bosna. Bila su to lica demokratski izabranih predstavnika onih koji ubijaju, ali i onih koji kopaju po kantama za smeće ne bi li našli nešto za jelo, ili upravo sahranjuju trupla svojih sinova. I *vožd* se cerekao i izabranici naroda cerekali su se, i sve je najednom bilo tako smiješno. *Mamaaaa, vidi što sam napraviooo*, likovala su lica ohrabreno, jer SVI su *napravili*, i nije bilo razloga da se pojedinačno stide, jer stide se samo odrasli ljudi. Bio je to cerek olakšanja; kako je sve, eto, lako, kako je sve moguće, i tko uopće tvrdi da je politika odgovorna stvar, i tko to kaže da bilo kome i bilo za što treba odgovarati.

Televizijsku snimku zasjedanja srpske skupštine doživjela sam kao fotografiju nogometnog tima pod čijim se nogama umjesto lopti valjaju bezbrojne ljudske glave. A tim, *dečki*, slikaju se pritom s likujućim cerekom na licu.

17.

Krivci za rat u bivšoj Jugoslaviji, kao, uostalom, i za svaki rat, ipak su muškarci. Muškarci su zamislili i izazvali rat, muškarci su u ratu sudjelovali.

U jesen 1991. u Sarajevu su protestirale žene. *Mi smo majke, a ne nacionalnost! Generali, ubojice!* – vikale su i pred televizijskim kamerama demonstrirale kratki uvod u buduće smrti. Jedna je prema kameri podigla metalnu pločicu s urezanim brojem pokazujući, kao na kakvoj oglednoj nastavi, kako vojnicima nakon smrti stavljaju pločicu u usta radi identifikacije. Nakon nekoliko dana stotine žena iz Hrvatske i Bosne krenule su prema Beogradu, gdje su ih čekale žene iz Srbije. Sve zajedno trebale su se okupiti pred generalštabom jugoslovenske narodne armije, tada već bivše. Žene su u rukama nosile svoju jedinu poruku: male fotografije svojih sinova. Generali, po prvi puta shvativši da su žene ipak polovina cjelokupna stanovništva, grubo su spriječili susret. Vojnici su blokirali puteve koji vode u Beograd i žene su se ponižene vratile kućama.

Već drugi dan na srpskoj televiziji viđeni su kadrovi uplakanih srpskih majki koje radosno šalju svoje sinove u vojnike. *Ovo je najsretniji dan u mom životu*, rekla je jedna otirući suze. Već drugi dan, drugi muškarci, hrvatski, uvjerali su svoje žene da nema druge nego dati sinove za *obranu domovine* u ratu koji nam je *nametnut*. Već treći dan grupa žena iz Hrvatske viđena je u jednom televizijskom kadru, u audijenciji visokog njemačkog političara. Umjesto malih fotografija svojih sinova, žene su ovoga puta nosile veliku fotografiju svoga predsjednika. Bio je to ponižavajući kadar, ne manje ponižavajući od onoga koji je uslijedio nakon nekoliko mjeseci kad je čovjek s

velike fotografije, predsjednik, udovicama i majkama uručivao odlikovanja za *hrabre hrvatske vitezove* koji su *položili svoj život na oltar domovine*. Jedna je tom prilikom zahvalno poljubila predsjednikovu ruku.

18.

Jednu od najpoznatijih kazališnih i filmskih glumica u bivšoj Jugoslaviji, Zagrepčanku udatu za Beograđanina, hrvatski mediji optužili su za nacionalnu izdaju. Glumica je napisala za novine odgovor, potresan antiratni tekst. Uslijedili su žestoki napadi i glumica je napustila zemlju. U hrvatskim novinama mjesecima su u nastavcima izlazili članci s uvredljivim tekstovima punim laži, s njezinim nagim fotografijama, s duboko uvredljivim detaljima iz njezina osobna života, s neukusnim političkim optužbama. Medijska lomača nije se dala ugasiti. Svi su zdušno puhali u vatru i osobno donosili grančice. Istina, neki su došli s lončićima vode, među njima i pokojni muški novinar. U isto to vrijeme glumičine kolegice snimale su za neku diskografsku kuću hrvatsku verziju pjesme "Lili Marlen". Dakako, za momke na frontu koji su u isto to vrijeme ginuli.

19.

Prije desetak godina trojica razdraganih mladića na ulicama Prištine zapalila su suknu Ciganke koja je prolazila s djetetom u naručju. Slučaj su zabilježile samo slovenske novine. Na upit novinara hoće li ih tužiti Ciganka se iskreno začudila:

– Zašto? Samo su se šalili...

20.

Žene su u ratu izgubile domove, djecu, muževe. Žene su u ratu silovali. Najprije jedni muškarci, zatim često i njihovi vlastiti muževi ("Iz polupane čaše se ne pije"), zatim strani mediji, pa domaći mediji... U ovom trenutku o prognanim i silovanim ženama i njihovoj djeci brinu – druge žene. Ne muškarci. Muškarci imaju važnijeg posla. Pretpostavljam da ponekad razmišljaju o tome kako da novac koji pristizne ženama od svjetskih humanitarnih organizacija prigrabe na legalan, pravni način, da ga "privremeno posude" za prioritnije stvari. Za kupnju "obrambenog" oružja, na primjer.

21.

Rat u bivšoj Jugoslaviji je muški rat. Žene su u ratu poštanski sandučići, tijela koja služe za odašiljanje poruka drugim muškarcima, *neprijateljima*. Pritom *neprijateljima* koji su još donedavno bili *braća*.

– Silovanje u ratu je uobičajena stvar, ono spada u mušku psihologiju, ono je iracionalno, ono je, nadam se da ćeš me pravilno shvatiti, neka vrsta negativnog komplimenta ženi, ružna seksualna NEPODOPŠTINA. Ali to što je zaista monstruozno, to su namjerna srpska oplodivanja Hrvatica i Muslimanki. Ne tek puko silovanje nego namjerno oplodivanje. To je nacistički koncept, i takvo što su mogli učiniti samo Srbi – rekao je ogorčeno moj znanac.

22.

Samo obitelj sa četvoro djece, posebno u hrvatskom selu, osigurava Hrvatskoj budućnost (...)
Država mora preuzeti odgovarajuće mjere kako bi se obuzdala epidemija abortusa! Na tom polju još vladaju zakoni iz vremena komunizma. Glede abortusa mi još živimo u srbokomunizmu, izjava je jednog hrvatskog katoličkog mislioca.

Svojim Muslimankama sam već izdao fatwu. Petoro djece minimum! Dvoje za sebe, troje za Bosnu, izjava je jednog bosanskog muslimanskog vjerskog mislioca.

23.

Jedna članica hrvatskog sabora – koja ulazi u onaj ubogi postotak (3%) žena u hrvatskom saboru – prigodom vlastita predstavljanja hrvatskoj javnosti navela je tri, poredane po važnosti, činjenice.

Kao prvo, da je Hrvatica, kao drugo da je majka petoro djece; kao treće, da je apotekarica.

24.

Žene u patrijarhalnim i mizoginim društvima imaju svoje ustaljene funkcije, one uvijek *služe* za nešto (za rađanje djece, za domaćinstvo, za rad u polju), one, između ostaloga, služe kao maska muškarčeve odraslosti, odgovornosti, normalnosti i “seksualne podobnosti”, već prema tome. Znam za priču o jednoj nervno ne suviše pouzdanoj muškoj osobi. Muškarac je bio lošeg imovnog stanja. Oženio se. Dobili su dijete. Nisu imali stan. Rastali su se. Nedavni politički događaji naglo su izbacili našeg anonimusa na površinu i on se prometnuo u političku ličnost; počeo je držati govore, putovati, ići na prijeme, slikati se na televiziji, na pomolu je bilo i ambadorsko mjesto u stranoj zemlji. Njegovo rodoljublje bilo je nagrađeno uspjehom koji se svalio na njega neočekivano poput kiše kovanica iz telefonskog automata. I sve je, osim jedne stvari, bilo savršeno. Nije imao ženu. Bio je to suviše vidljiv i u promijenjenom kontekstu nedopustiv statusni nedostatak. I naš je čovjek hitro vratio bivšu ženu, ponovo su se vjenčali, dobili veći stan. Ni ženino zadovoljstvo zbog nagle promjene društvenog statusa nije izostalo. Čovjek je ženu nadalje prilagao po potrebi: kao iskaznicu, propusnicu, kao masku vlastite normalnosti. A žena je na sreću bila zgodna i – njegova. I svima se svidala. *Dečkima*, dakako. Bio je to konačno jedan sretan brak.

25.

Jedan je novopečeni hrvatski političar napisao kratki dnevnik za hrvatski tjednik “Danas”, u kojemu su se redale misli na temu rata, teške političke situacije u Hrvatskoj, misli zabrinuta rodoljuba, ali i lakše, poetske opservacije na temu voljena grada i njegovih stanovnika. Tako između ostaloga opisuje sunčani dan, šetnju s prijateljem, noge prolaznica.

– Dobro su nađubrile... – zaključuje poetski jedan.

Rečenica podrazumijeva da je došlo proljeće, a Zagrepčanke još nisu depilirale noge.

26.

Na pitanje što su žene jedan je dječak odgovorio:

– Žene su djevojčice, a djevojčice su drek na šibici!

27.

Ukoliko se jugo-muškarac – bilo da se radi o komunističkom, post -komunističkom ili novom, demokratskom primjerku – usudi da nešto javno kaže, on postaje *disidentom, mučenikom sistema, nacionalnim umom, našim najhrabrijim mužem, hrvatskim Havelom, srpskim Rushdiem*. Ako žena učini to isto, ona postaje samo *kurvom*.

U Hrvatskoj su (u Srbiji, Sloveniji, Bosni...) protiv rata, protiv nacionalizma i šovinizma, protiv mržnje, protiv povrede ljudskih prava, protiv korupcije, protiv gluposti, protiv totalitarna mentaliteta, protiv silovanja, protiv nedemokratskog ustroja Hrvatske, protiv brojnih grešaka hrvatske politike i hrvatskih vladajućih foruma – pisale hrvatske novinarke, spisateljice, žene intelektualke. Te su žene u “demokratskoj” Hrvatskoj proglašene: *izdajicama, ženama koje konspiriraju protiv Hrvatske, ozbiljnom opasnošću, ženama koje prodaju domovinu zbog vlastita probitka, amoralnim osobama, društinom nesretnih i frustriranih žena, koje su postale organizacijska jezgra međunarodnog otpora i difamiranja hrvatskog domovinskog rata, ženama koje siluju Hrvatsku, babama koje progone Hrvatsku, i na kraju VJEŠTICAMA*.

Vještice (izabranih pet, iako je njihov broj veći) mjesecima su gorjele na hrvatskoj medijskoj lomači. Ulje su dolijevale i poneke kolegice, ali su lomaču uglavnom održavali muškarci, *hrabri hrvatski muževi i veliki nacionalni umovi*. “Vještice” je malo tko branio, poneki novinari (da, muškarci!), poneki prijatelj. A jedan se od lokalnih medijskih egzekutora javno začudio zašto se zapadni tisak zabrinuo oko medijskog spaljivanja “hrvatskih vještica”, kada se, zapravo, radi tek o jednoj medijskoj NEPODOPŠTINI.

28.

Hrvatski slučaj samo je potvrdio frustracije jugo-muškarca, ovoga puta prenesene na tobožnju političku razinu. Vještica je pritom najtočnija mitska slika tih frustracija. *Vještica* je prije svega družica *Đavola* (*narodnog neprijatelja, Srbina, stranih sila, zapadnog svijeta* i t.sl.). Ona je rušiteljica komfornih muških stereotipa, ona izvrgava ruglu muški vrijednosni sistem (između ostaloga, rat), dovodi ga u pitanje, sve u svemu, ona je opasna žena. Suvremeni hrvatski medijski slučaj pritom nije eksces nego pravilo, on je tek bučnija fusnota povijesti balkanskih tihih lomača na kojima su gorjele: izopćenice, intelektualke, spisateljice, umjetnice, samoubojice, nerotkinje, usamljenice – *kurve* svih vrsta.

29.

Slobodan Milošević je na jednom mitingu 1987. godine izgovorio historijsku rečenicu: *Odsada niko neće smeti da vas bije!* S instinktom rasnog vođe Milošević je napipao infantilo bilo svoga naroda. I DJECA (dečki!) pohrlila su znajući da će im NEPODOPŠTINA zvana rat biti oproštena. Jer samo odrasli ljudi odgovaraju za svoje činove.

To je, dakako, jedan pogled na stvari. Koji teško da će igdje proći. Jer što ćemo onda s međunarodnim pregovaračima, političkim forumima, institucijama i političarima; gdje ćemo onda s budućim nacionalnim povijestima; kamo ćemo s poginulima, herojima i brojnim žrtvama; što ćemo onda s ustrojstvima budućih država?! Ne, od nepodopština ne nastaje povijest. I svi će se radije prikloniti drugom pogledu na stvari i tvrditi da su radili na teškom i odgovornom HISTORIJSKOM zadatku.

30.

Jedna veoma popularna pjesma (čiji je autor muškarac) govori o ništavnom muškarcu-komarcu. Pjesma poziva žene na rezignaciju, završava ironičnim refrenom u slavu muške ništarije i srdačnom i pomirljivo-šeretskom porukom ženama: *Kakav je, takav je, drži ga, ne daj ga, jer je muškarac.*

Jugo-muškarci i jugo-žene još će se dugo kuhati u svom začaranom sado-mazohističkom loncu. Žene će popraviti razbijeno, počistiti smeće, ukloniti muška govna (*Mamaaaa, vidi što sam napravio!*), sve oprati, sve zaboraviti i tiho se, kao i uvijek, povući u kut (Štetu su, uostalom, počinili oni *drugi muškarci*). Polovica populacije, žene, bit će i nadalje šutljive sjene, mumije-pratiteljice, maske muške odgovornosti, roditeljice, banke za “pranje prljavog novca”, dok će druga polovica, muškarci, nastaviti svoje *povijesne* igre. Te igre imat će ozbiljna imena: izgradnja države za *sve nas*, demokracija za *sve nas*, uspostavljanje mira, budućnost za *sve nas*.

DOVIĐENJA, U SLJEDEĆEM RATU, naslov je jednog jugoslavenskog filma (snimljenog u drugom međuratnom razdoblju). Rečenica se trajno zaglavila u mome pamćenju. Dakako, da bih je željela zbrisati, ali ne mogu, jer je čvrsto podupire slogan: DJECA SU NAŠA BUDUĆNOST!

Listopad 1993.

Tekst iz knjige “antipolitičkih eseja” *Kultura laži* (Zagreb 1996); za nemačko izdanje ove knjige, *Die Kultur der Lüge* Dubravki Ugrešić je dodeljena evropska nagrada za esej *Le Prix europeen de l'essai Charles Veillon* za 1996. godinu.

NAPOMENE

1. U filmu crnogorskog režisera, snimljenom prije nekoliko godina, ruralna, patrijarhalno-pornografska priča razrješava se scenom u kojoj jugo-muškarac ubija svoju ženu golemim kamenom prignječivši joj glavu. Žena pritom pokorno podlaže glavu pod kamen.

2. Publikacija Ratništvo, patriotizam, patrijarhalnost, koju je nedavno objavio Centar za antiratnu akciju iz Beograda, i čije su autorice žene, bavi se analizom školskih udžbenika. Tako analiza čitanki za osnovne škole pokazuje da u njima ima četiri puta više tekstova s ratnom tematikom nego s mirovnom (66,4% prema 15,6%). Prema broju stranica ovaj odnos je još nepovoljniji (89 prema 5,7 stranica).

http://www.zenskestudie.edu.yu/pages/zenskestudije/zs_s4/ugres.html